

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Гончаренко Марина Василівна,

к. держ. упр., доц.,

доцент кафедри економічної теорії та фінансів,

Харківський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України,

м. Харків

ORCID 0000-0001-7249-9734

УДК 352.07: 336.1

doi: 10.34213/tp.20.02.20

ЗМІНИ ДО БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА В ПЕРІОД КАРАНТИНУ: ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТЕРИТОРІЙ

Статтю присвячено систематизації загроз для місцевих бюджетів, спричинених змінами до бюджетного та податкового законодавства в період карантину, аналізу можливих втрат доходів, а також розробленню рекомендацій з мінімізації фіскальних ризиків та недопущення розбалансування бюджетів місцевого самоврядування. Досліджено зміни, що прямо вплинули на дохідну частину місцевих бюджетів, зокрема звільнення суб'єктів господарювання від плати за землю та податку на нерухоме майно в березні, а також зменшення обсягу цільових субвенцій із державного бюджету. Проаналізовано можливий вплив зниження підприємницької активності та спаду економіки в період карантину на фінансову конкурентоспроможність територій. Запропоновано заходи із забезпечення збалансування місцевих бюджетів у період карантину.

Ключові слова: місцеві бюджети, податок на майно, єдиний податок, міжбюджетні трансферти, втрати доходів бюджету, збалансування бюджету.

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність і економічний розвиток територій прямо залежать від рівня їхнього фінансового забезпечення, а в механізмах забезпечення конкурентоспроможності важливу роль відіграють бюджетно-податкові інструменти, зокрема податкові пільги, податкові канікули, міжбюджетні трансферти, бюджетні інвестиції тощо. Застосування цих інструментів на сьогодні набуло особливої актуальності, оскільки загроза розповсюдження коронавірусної хвороби COVID-19 внесла зміни в усі сфери життєдіяльності суспільства, а питання мобілізації публічних коштів на фінансування протиепідемічних заходів в умовах зменшення надходжень до місцевих бюджетів набули особливої гостроти.

У березні-квітні 2020 р. Верховною Радою України були прийняті декілька законів, спрямованих на регулювання викликів та загроз, спричинених розповсюдженням COVID-19, які так чи інакше впливають на фінансову спроможність місцевого самоврядування. Серед них закони: “Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)” від 30.03.2020 р № 540-IX (далі – Закон № 540-IX) [2], “Про внесення змін до Податкового кодексу України та

© Гончаренко М. В., 2020

інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)” від 17.03.2020 р. № 533-IX (далі – Закон № 533-IX) [3]. Також прямиий вплив на місцеві бюджети має Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про Державний бюджет України на 2020 рік” від 14.04.2020 р. № 553-IX (далі – Закон № 553-IX) [4], основною метою якого було створення фонду боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками та приведення показників державного кошторису у відповідність до змін прогнозних макроекономічних показників. Зазначені законодавчі акти мають надзвичайно важливе значення, будучи спрямованими на недопущення поширення пандемії, але одночасно вони можуть негативно вплинути на фінансову спроможність місцевих бюджетів. Для того щоб не допустити зниження рівня конкурентоспроможності територій та забезпечити місцеве самоврядування від розбалансування бюджетів, слід дослідити масштаби цього впливу та розробити алгоритми дій, спрямовані на недопущення проблем у бюджетній сфері. Це вимагає наукового обґрунтування та надає обраному напрямку дослідження надзвичайної актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фінансової конкурентоспроможності територій та формування місцевих бюджетів тривалий час знаходиться на піку актуальності, а з початком реформи децентралізації в Україні її важливість ще більше загострилася. Питання наповнення місцевих бюджетів, вишукування резервів доходів, ефективного використання бюджетних коштів є предметом досліджень В. Кравченка, О. Молдована, Я. Казюк, О. Кириленко, І. Луніної, В. Федосова, С. Юрія та ін. Однак в умовах безпрецедентної надзвичайної ситуації, пов’язаної з пандемією COVID-19, яку неможливо було спрогнозувати або передбачити, органи місцевого самоврядування терміново потребують рекомендацій щодо недопущення кризи в бюджетній сфері, яка може негативно вплинути на фінансову конкурентоспроможність територій.

Метою статті є систематизація спричинених змінами до бюджетного та податкового законодавства в період карантину загроз для місцевих бюджетів, аналіз можливих втрат доходів, а також визначення заходів органів місцевого самоврядування щодо мінімізації фіскальних ризиків та розбалансування бюджетів.

Виклад основного матеріалу. Основні зміни, що прямо вплинули на дохідну частину місцевих бюджетів, стосувалися податку на майно, зокрема двох його складників – плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

З 18 березня набрали чинності зміни до Податкового кодексу України, внесені Законом № 533-IX, якими було встановлено, що з 1 березня по 30 квітня 2020 р.:

– не нараховується та не сплачується плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності) за земельні ділянки, що використовуються в господарській діяльності;

– об’єкти нежитлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, не є об’єктом оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки [3].

Однак уже 2 квітня набрав чинності Закон № 540-IX, яким були внесені зміни до Закону № 533-IX, і “податкові канікули” було скорочено до одного місяця – березня. Встановлено, що з 1 квітня плата за землю, що перебуває у власності чи користуванні фізичних та юридичних осіб та використовується в господарській діяльності, сплачується на загальних підставах, а податок на нежитлову нерухомість з 1 квітня сплачується до місцевих бюджетів повною мірою [2]. Важливим моментом, на який слід звернути увагу, є те, що звільнення не поширюється на фізичних осіб, які не є суб’єктами підприємницької діяльності й не використовують землю для отримання доходу.

Для того щоб скористатися пільгою, юридичні особи і приватні підприємці повинні були до 30 квітня подати до органів податкової служби за місцем реєстрації уточнювальну податкову декларацію. Також важливо підкреслити, що подання уточнювальної декларації є правом, але не обов’язком платників податків.

Слід пам’ятати, що термін внесення плати за землю за період із 01.04.2020 р. по 30.04.2020 р. відтерміновано до 30.06.2020 р., тому місцевим радам треба взяти до уваги, що плата за квітень може надійти не у травні, а в червні.

Можливість застосування податкових канікул за податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, законодавчо передбачено лише в частині об’єктів нежитлової нерухомості, а податок за об’єкти житлової нерухомості (квартири, будинки) сплачується без змін.

Зменшення податкових зобов’язань із податку на нерухоме майно (крім фізичних осіб) за березень поточного року здійснюється виключно шляхом подання платниками податків уточнювальних податкових декларацій. Фізичним особам для проведення перерахунку не потрібно звертатися до органів податкової служби, перерахунок зобов’язань буде проведено в наступному році, відповідно до норм Податкового кодексу України, фізичні особи сплачуватимуть податок за 2020 р., зменшений на обсяг березня, – у 2021 р. [6].

Отже, втрати від упроваджених “податкових канікул” органи місцевого самоврядування відчули вже у квітні. Максимальний обсяг втрат у 2020 р., спричинених змінами до законодавства, щодо плати за землю та податку на нерухомість може сягнути обсягу податкових зобов’язань за березень за умови, якщо всі платники податків подали уточнювальні податкові декларації.

За попередніми розрахунками, ці втрати склали від 0,5 до 3,5 % планового річного обсягу власних доходів бюджетів об’єднаних територіальних громад Харківської області (залежно від структури дохідної частини). Громади, питома вага плати за землю в бюджетах яких перевищує 25 %, зазнали втрат доходів у квітні до 30 %.

Для органів місцевого самоврядування ситуація з податковими канікулами ускладнюється тим, що у 2020 р. з державного бюджету не передбачено трансферт для відшкодування втрат доходів місцевими бюджетами, спричинених звільненням платників від податків на землю та нерухомість у березні 2020 р. Це є прямим порушенням бюджетного законодавства, оскільки, згідно зі ст. 103 Бюджетного кодексу України, надання державою податкових пільг, які зменшують доходи місцевих бюджетів, має супроводжуватися наданням додаткової дотації з державного бюджету місцевим бюджетам на компенсацію відповідних втрат доходів місцевих бюджетів [1].

Тобто в цій ситуації виникає необхідність визначення відповідних компенсаторів втрат із державного бюджету, однак це питання повністю перекладено на органи місцевого самоврядування, і вони повинні самостійно знайти вихід із ситуації, що склалася.

Зміни, упроваджені Законом № 540-IX, торкнулися обов'язкових елементів та механізму встановлення єдиного податку. Зокрема, органам місцевого самоврядування у 2020 р. надано право вносити зміни до прийнятих рішень про встановлення місцевих податків та зборів щодо перегляду ставок єдиного податку в частині їхнього зменшення [2]. При цьому вимоги законодавства про регуляторну політику до такого зменшення ставок єдиного податку не застосовують. Нагадаємо, що органи місцевого самоврядування можуть встановлювати ставки єдиного податку для СГД, які обрали спрощену систему оподаткування та належать до першої чи другої груп платників. Це фізичні особи – підприємці, які здійснюють торгівлю на відведених територіях (наприклад, сільськогосподарські ринки) або надають послуги у сфері побутового обслуговування чи громадського харчування.

На сьогодні максимальний розмір єдиного податку на місяць складає для 1-ї групи – 210,20 грн (10 % від прожиткового мінімуму, встановленого на 1 січня податкового року), для 2-ї групи – 944,60 грн (20 % від мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня податкового року).

Місцеві ради отримують можливість зменшити ставки єдиного податку першої-другої груп – вони наберуть чинності з дати їхнього прийняття. Норма щодо перегляду ставок єдиного податку не є обов'язковою до застосування (як це було у випадку податкових канікул з податку на майно) та дає право органам місцевого самоврядування самостійно вирішити, чи потрібно зменшувати ставки єдиного податку та для яких видів діяльності. Ухвалюючи таке рішення, місцевим радам слід пам'ятати, що зменшені ставки єдиного податку будуть діяти не лише на період карантину, а до кінця 2020 р., і не підлягають відновленню. З огляду на це органам місцевого самоврядування слід оцінити потенційні наслідки таких рішень з точки зору можливих втрат для бюджету, разом із тим беручи до уваги інтереси місцевих підприємців і намагаючися мінімізувати для них негативні наслідки обмежувальних заходів.

Також важливим моментом, на який слід звернути увагу є те, що з квітня 2020 р. збільшено граничний обсяг доходів, який дозволяє застосовувати спрощену систему оподаткування: для 1-ї групи – із 300 тис. до 1 млн грн; для 2-ї групи – із 1,5 млн до 5 млн грн; для 3-ї групи – із 5 млн до 7 млн грн [2]. Результатом цього може стати перехід підприємців з вищої групи до нижчої. Оскільки ставки єдиного податку для 1-ї групи набагато нижчі, ніж для 2-ї, переєстрація підприємця призведе до зниження надходжень до місцевого бюджету. Разом із тим таку можливість не можна трактувати однозначно негативно, оскільки зазначена норма в майбутньому може мати непрямої позитивний вплив на місцевий бюджет через створення більш сприятливого бізнес-клімату, зменшення навантаження на суб'єктів господарювання та збільшення їхньої чисельності на спрощеній системі оподаткування.

Якщо втрати доходів від недонадходження плати за землю та податку на нерухомість можна спрогнозувати з досить високою ймовірністю, то втрати єдиного податку, зміни щодо якого внесені Законом № 540-IX, передбачити набагато складніше.

Закон № 553-IX враховує вплив на макроекономічну ситуацію суттєвих змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі, упровадження обмеження у зв'язку з проведенням санітарно-епідеміологічних заходів, які передбачають встановлення обмеження трудової діяльності, що негативно впливатиме на глобальну економічну активність, зменшення обсягів торгівлі, споживчої активності населення, скорочення виробництва та інвестицій. Також сповільнення зростання економіки країни призведе до відхилення оцінки основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України від прогнозу, врахованого під час затвердження Державного бюджету України на 2020 р.

Враховуючи зазначене, за оцінкою Міністерства фінансів України, фінансовий ресурс місцевих бюджетів на 2020 р. у цілому зменшиться на 48,9 млрд грн (10 %), у т. ч. за загальним фондом на 46,9 млрд (10,8 %) та спеціальним фондом на 2,0 млрд грн (3,8 %) [5].

Загалом надходження до місцевих бюджетів від податків, зборів, обов'язкових платежів зменшаться орієнтовно на 41,0 млрд грн, зокрема:

- податок на доходи фізичних осіб – на 32,9 млрд грн (через суттєве уповільнення зростання заробітних плат);
- власні надходження бюджетних установ – на 3,4 млрд грн (уточнення показника виходячи з очікуваних надходжень);
- земельний податок – на 2,6 млрд грн (вплив норм Закону № 540-IX);
- податок на прибуток підприємств – на 2,3 млрд грн (унаслідок погіршення фінансових результатів діяльності підприємств, яке спостерігається в поточному році);
- рентна плата за видобування нафти, природного газу та газового конденсату – на 1,2 млрд грн (через збереження низької ціни на природний газ, невиконання АТ “Укргазвидобування” обсягу внутрішнього видобування газу відповідно до Концепції розвитку газовидобувної галузі України та зниження ціни на нафту);
- єдиний податок – на 1,0 млрд грн (вплив норм Закону № 540-IX);
- податок на нерухоме майно – на 0,5 млрд грн (вплив норм Закону № 540-IX) [5].

Що стосується змін видатків державного бюджету, то слід звернути увагу на зміни в обсягах міжбюджетних трансфертів до місцевих бюджетів відповідно до Закону № 553-IX [4].

Субвенції, за якими головним розпорядником коштів є Міністерство освіти і науки України, зменшено на загальну суму 3,1 млрд грн, у т. ч. субвенції місцевим бюджетам: на створення навчально-практичних центрів професійно-технічної освіти – на 159 млн грн (-61,4 %); на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти “Нова українська школа” – на 360 млн грн (-25,4 %); на реалізацію програми “Спроможна школа для кращих результатів” – на 1 млрд грн (-28,6 %); на покращання соціального захисту педагогічних працівників (виплати молодим вчителям) – на 1550 млн грн (-41,3 %) [4]. Отже, органи місцевого самоврядування мають взяти до уваги, що бюджетні програми у сфері освіти, джерелом фінансування яких були цільові субвенції, буде скорочено.

Також було зменшено субвенції/фінансування для місцевих бюджетів, за якими головним розпорядником коштів є Міністерство розвитку

громад та територій України, на загальну суму 6,6 млрд грн, у т. ч.: Державний фонд регіонального розвитку – на 2,6 млрд грн (-34,7 %); субвенція на соціально-економічний розвиток – на 0,3 млрд грн (-15,0 %); субвенція на фінансування інфраструктури об'єднаних територіальних громад – на 2,1 млрд грн (-100,0 %); функціонування фонду енергоефективності – на 1,6 млрд грн (-100,0 %) [4]. Отже, треба розуміти, що у 2020 р. можливості органів місцевого самоврядування здійснювати інфраструктурні проекти буде значно обмежено. Особливо це торкнеться об'єднаних територіальних громад, для яких субвенція на розвиток інфраструктури була своєрідним бонусом.

З метою недопущення розбалансування місцевих бюджетів під час карантину, органам місцевого самоврядування необхідно забезпечити:

- підвищення раціональності, ефективності та цільового характеру використання бюджетних коштів за всіма напрямками видатків бюджетних установ та закладів, програм та заходів, що фінансуються з бюджету громади;

- упорядкування та оптимізацію мережі, штатів та контингентів бюджетних закладів, що фінансуються з бюджету громади, та вжиття інших заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання бюджетних коштів та надання медичних, освітніх, соціальних, культурних та інших послуг закладами соціально-культурної сфери;

- недопущення збільшення штатної чисельності працівників установ та закладів, призупинення заповнення вакантних посад без нагальної необхідності;

- безумовне дотримання вимог Бюджетного кодексу України про першочерговість спрямування коштів на фінансування захищених статей видатків, зокрема видатків на оплату праці з нарахуваннями та на розрахунки за спожиті енергоносії;

- повноту та своєчасність нарахування та виплати заробітної плати відповідно до законодавчо встановлених умов оплати праці, виходячи в першу чергу із забезпечення обов'язкових складників заробітної плати;

- недопущення встановлення надбавок, доплат необов'язкового характеру та премій в умовах наявної незабезпеченої потреби в коштах на оплату праці з нарахуваннями по обов'язкових складників заробітної плати;

- скорочення у 2020 р. обсягів споживання всіх видів енергоносіїв бюджетними установами та закладами, що фінансуються з бюджету громади;

- обмеження використання бюджетних коштів для проведення заходів з відзначення свят, пам'ятних та історичних дат, інших заходів та подій (крім найбільш знакових заходів загальнодержавного значення);

- призупинення придбання обладнання, устаткування та автотранспорту (крім спеціалізованого та нагально необхідного), проведення поточних та капітальних ремонтів, реконструкцій, інших непершочергових поточних та капітальних видатків (за винятком тих, які є вкрай необхідними, та пов'язаних з уникненням, ліквідацією та усуненням подій надзвичайного характеру та непередбачуваних наслідків, аварійності тощо).

- максимальну прозорість, неупередженість та об'єктивність проведення тендерних закупівель та пріоритетність закупівель товарів, робіт і послуг

вищої якості за нижчими цінами, максимальну орієнтацію на вітчизняних товаровиробників (надавачів послуг);

– погашення та недопущення нарошування наявної кредиторської та дебіторської заборгованості установ та закладів, що фінансуються з бюджету;

– припинення ініціювання питань про виділення коштів на непершочергові поточні та капітальні видатки за рахунок коштів загального фонду бюджету громади;

– внесення змін до помісячного розпису в частині перенесення зекономлених та непершочергових бюджетних призначень на 2-ге півріччя 2020 р.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. В умовах розповсюдження коронавірусної хвороби органи місцевого самоврядування стикаються з фінансовими викликами, які мають протилежно спрямований характер і негативно позначаються на фінансовій конкурентоспроможності територій. У зв'язку з погіршенням макроекономічних показників, зниженням економічної активності суб'єктів господарювання, зменшенням обсягів цільових трансфертів з державного бюджету та змінами податкового законодавства, спрямованими на підтримку бізнесу, зменшуються шанси виконання планових показників доходів. У той же час суттєво зростає навантаження на видаткову частину місцевих бюджетів, оскільки органи місцевого самоврядування потребують додаткових коштів на вжиття профілактичних та протиепідемічних заходів, а також фінансову підтримку закладів охорони здоров'я у період карантину. З огляду на це дуже важливим є недопущення розбалансування місцевих бюджетів шляхом виваженого бюджетного планування, максимально точного прогнозування втрат доходів, а також жорсткої економії бюджетних коштів. Тільки комплексний та системний підхід до управління бюджетними коштами дозволить місцевому самоврядуванню забезпечити конкурентоспроможність територій, подолавши критичний період з найменшими втратами та зберігши здоров'я населення громад. Напрямом подальших досліджень може стати опрацювання рекомендацій щодо фінансового забезпечення розвитку громад після закінчення карантину.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

2. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)" від 30.03.2020 р. № 540-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20>.

3. Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)" від 17.03.2020 р. № 533-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20>.

4. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" від 14.04.2020 р. № 553-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-IX>.

5. Лист Міністерства фінансів України "Про зміни до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" № 05110-14-6/11536 від 17.04.2020 р.

6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Goncharenko M. V.,

*PhD in Public Administration, Associate Professor of Economic Theory and Finance Department,
KRI NAPA, Kharkiv
ORCID 0000-0001-7249-9734*

CHANGES IN BUDGET AND TAX LEGISLATION DURING THE QUARANTINE PERIOD: IMPACT ON THE FINANCIAL COMPETITIVENESS OF TERRITORIES

The article is devoted to the systematization of threats to local budgets caused by changes in budget and tax legislation during the quarantine period, analysis of possible revenue losses, as well as the development of recommendations to minimize fiscal risks and prevent imbalances of local governments.

The main changes that directly affected the revenue side of local budgets were related to the property tax, in particular its two components - the payment for land and the tax on real estate other than land. The possible impact of declining entrepreneurial activity and economic downturn during the quarantine period on the financial capacity of local governments is analyzed. Local governments are recommended to assess the potential consequences of the decision to reduce flat tax rates in terms of possible losses to the budget, but, at the same time, take into account the interests of local entrepreneurs and try to minimize the negative effects of restrictive measures. It was found that the reduction of intergovernmental transfers to local budgets will limit the ability of local governments to implement infrastructure projects.

Measures to ensure the balancing of local budgets during the quarantine period are proposed, including increasing the rationality, efficiency and targeted nature of the use of budget funds, optimizing the network, staff and contingents of budget institutions, reducing non-priority expenditures and more.

Due to the deterioration of macroeconomic indicators, declining economic activity of economic entities, reducing the volume of targeted transfers from the state budget and changes in tax legislation aimed at supporting business, the chances of meeting the planned revenue indicators are reduced. At the same time, the burden on local budgets is growing significantly, as local governments need additional funding for preventive and anti-epidemic measures, as well as financial support for health facilities during quarantine. In view of this, it is very important to prevent imbalances in local budgets through prudent budget planning, the most accurate forecasting of revenue losses, as well as austerity. Only a comprehensive and systematic approach to budget management will allow local governments to overcome the critical period with the least loss and ensure the health of the community.

Keywords: local budgets, property tax, single tax, intergovernmental transfers, loss of budget revenues, budget balancing.

References

1. Byudzhetnyy kodeks Ukrainy vid 8 lyunya 2010 r. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Zakon Ukrainy "Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv, spryamovanykh na zabezpechennya dodatkovykh sotsialnykh ta ekonomichnykh harantiy u zvyazku z poshyrennyam koronavirusnoyi khvoroby (COVID-2019)" vid 30.03.2020 r. № 540-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20>.
3. Zakon Ukrainy "Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo pidtrymky platnykiv podatkov na period zdiysnennya zakhodiv, spryamovanykh na zapobihannya vynykennyu i poshyrennyu koronavirusnoyi khvoroby (COVID-19)" vid 17.03.2020 r. № 533-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20>.
4. Zakon Ukrainy "Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrainy "Pro Derzhavnyy byudzhet Ukrainy na 2020 rik" vid 14.04.2020 r. № 553-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-IX>.
5. Lyst Ministerstva finansiv Ukrainy "Pro zminy do Zakonu Ukrainy "Pro Derzhavnyy byudzhet Ukrainy na 2020 rik" № 05110-14-6/11536 vid 17.04.2020 r.
6. Podatkovyy kodeks Ukrainy vid 2 hrudnya 2010 r. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Надійшла до редколегії 15.05.2020 р.